

Det fanns en tid.

av Mats Enkler

Det fanns en tid, när min mormor och jag var de allra bästa vänner. På många sätt bättre vänner än två jämnåriga kan vara. Denna lilla betraktelse handlar om detta.

Under några månader, eller var det kanske nästan ett helt år, bodde jag hos min mormor och min morfar i Rävemåla. Jag var ungefär åtta år. Under alla år, och framför allt de sista 15 åren, har jag tänkt på den här tiden och hur den tiden haft stort inflytande på små saker i mitt liv. Många minnesbilder finns kvar.

Hemma hos Ruth och Gustav var det alltid städat och alltid rent. Doften av nystädat dominerade.

Utom i morfars sovrum. Här dominerade en helt annan doft. Det luktade böcker. Eller var det tobak... I morfars säng, som pryddes av ett vinrött, lite "topografiskt" mönstrat överkast, tillbringade jag många meditatoriska stunder bara genom att titta i böcker, studera fiskarna i akvariet och läsa på bokryggarna i hyllan. I morfars rum hägrade en sällsam stillhet.

I Ruths arbetsrum, som också var hennes sovrum, var saken helt annorlunda. Här gavs alla möjligheter till kreativa utsvävningar. Här fanns papper, här fanns pennor, kriterior och vattenfärger och mycket annat. I bokhyllan i mormors rum fanns böcker som var mer än en intressant titel på en bokrygg. Här kunde man hitta böcker med fantastiska bilder från platser med fantastiska namn. I detta rum, med sin enkla inredning, ett svart skrivbord, en halvhög bokhylla, ett litet bord med stol, en säng och en trådradioapparat, kunde en åttaåring skapa sitt eget universum. Ivrigt påhejad av en mormor. Mormor kunde verkligen berätta på ett sätt, som fick den mest tvivlande lärjunge att förstå. Kosmiska och ibland religiösa betraktelser blandades med "triviala" självklarheter, som t ex varför en ung man bör vandra genom livet med rak rygg och alltid öppna dörren för äldre människor. Det hela var självklart. Ställt utom allt tvivel. Vett och etikett var en del av de saker som kom till mig under dessa samtal och det var inget konstigt eller onaturligt med det.

I "stora rummet" hemma hos mormor och morfar rådde en strikt ordning. Här fanns för det mesta inte utrymme för annat än kyrkkaffe eller söndagsmiddag. Eller en stund av musikaliskt förströelse i morfars egenhändigt konstruerade stereoanläggning. Denna ordning gällde för alla. Utom för mormor och mig. I "stora rummet" lärde jag mig nämligen att räkna och skriva. Långt mer avancerat än dåtidens studieplan avsåg. Mormor var en utomordentlig pedagog. Hon blev aldrig trött på att förklara. Hon fick svårigheterna att framstå som möjligheter att gå vidare. Hon beskrev matematiska problemlösningar på ett sätt, som fick till och med en "humanistiskt" inriktad åtta-åring att se en framtid som atomfysiker... Nåja, hur som helst, mormor var en fantastisk mormor på att lära ut saker.

En gång lät hon dock en utomstående stå för det pedagogiska! Hon beställde en "Hermodskurs" i teckning. Både åt mig och åt sig själv! Åke Skölds tecknarskola blev ett uppskattat och lärorikt tidsfördriv. Vi studerade parallellt, d v s vi tog samma lektioner samtidigt. Jag kommer väl ihåg Ruths obeskrivliga besvikelse, när hon fick tillbaka ett alster, där Åke Sköld hade varit ofin nog att med en RÖD penna rätta till spänsten i stälken på en blomma. Inte så lite fräckt! Teckningen har jag sparat. Och det röda strecket finns kvar än!

Mormor var också lärare i Källebackens skola. Jag var elev i densamma. Jag gick i andra klass. Detta skulle så småningom visa sig ha en del icke oväsentliga fördelar...

Vi började dagen med gröt. Ena dagen havregrynsgröt. Nästa dag stekt havregrynsgröt. Något annat serverades aldrig till frukost. Färden till skolan företogs i en turkost inredd, pompös,

amerikansk bil, framförd av en lika pompös man vid namn Claesson, som ställde konstiga frågor på en utpräglad småländsk dialekt.

Det som utlärdes i Källebäckens skola, var för det mesta saker som Ruth och jag redan hade gått igenom hemma. Jag hade med andra ord ett icke obetydligt kunskapsförsprång gentemot mina klasskamrater. Det minns jag tydligt! Jag minns också den starka gemenskap som mormor och jag utvecklade under tiden i Källebäckens skola. Konflikter kom och gick, men mormor stod ALLTID på min sida gentemot andra. Hade en dispyt uppstått under dagen analyserades denna vid kvällningen och hon var en verklig expert på att förklara båda sidors syn på saken. Hon kunde många gånger vara kritisk till mitt sätt att hantera situationer, men jag visste att hon på nåt sätt alltid stod på min sida. Eventuell kritik var alltid konstruktiv! Hon var verkligen en riktig KOMPIS!

En sak, som hon dock aldrig klarade av att förklara, var ekonomi. Ruth hade ett förhållande till pengar, som var att betrakta som närmast "militäriskt". Varje krona och öre skulle katalogiseras på ett sätt värdig en finansminister. (Nåja...). Pengar var en belöning för prestationer utöver de vanliga. Pengar utdelades som betalningsmedel för studieprestationer. Både under den här tiden och senare i livet. Ett led i den "ekonomiska utbildningen" var att sätta sitt lilla barnbarn i arbete. Således förhandlades det fram ett jobb på pärmfabriken i Rävemåla. Här spikade jag bokramar under en kort tid men insåg snabbt mitt ringa intresse för praktiskt arbete. Lönen utgjorde dock ett välkommet bidrag till kassan. Pengarna skulle dock givetvis sparas på bankbok och på intet sätt slösas på trivialiteter. Kanske ändå lektionen gick hem till slut... Ruts ambitioner för mig när det gällde ekonomi var säkert lovvärda men gjorde på den tiden inget större intryck på mig.

I badrummet i Rävemåla luktade det alltid rent och friskt. I slutet av 50-talet var det inte alls vanligt med ett eget badrum. För mig var det ett himmelrike. Långe, länge kunde jag ligga i badkaret, titta upp i taket och låta tankarna rinna iväg till allt som hänt sedan morgonens havregrynsgröt. Stunden i badet på kvällen markerade avslutningen på varje dag i Rävemåla. Mormor kom in och öppnade det lilla fönstret i badrummet och torkade mig ren med en sträv, monogramprydd handduk.

De flesta nätter sov jag i utdragssoffan i "stora rummet", med reproduktionen av Hans Dahls tavla "fiskebåten" på väggen ovanför. Tavlan fick jag sedermera som ett arv från mormor och morfar. Den hänger idag ovanför min egen säng och minner om tiden i Rävemåla.. Det hände dock någon gång ibland att jag kröp ned i mormors säng i hennes arbets- och sovrum. Ibland hördes dämpad musik från trådradion, vars skalbelysning utgjorde det enda ljuset i rummet. Sängen var mjuk och madrassen måste ha varit halvmetern tjock. Det krävdes en viss koncentration i vaket tillstånd att behålla positionen i sängen. Lakanen var alltid oklanderligt rena och lite svala. Sådana ögonblick kunde stämningen vara närmast sakral efter en "arbetssam" dag. Man kunde ligga och "pilla" med tårna på tapetskyddet av balsaträ, utarbeta planer i det oändliga och höra hur mormor stökade i köket. Hennes skugga skymtade i ljusstrimman från den halvöppna dörren.

Till sist kom hon in, drog upp min filt och smekte min kind med sin skrovliga, men ändå så mjuka handflata. Vi knäppte händerna, hon läste "Gode Gud..." och så sa hon; Tack för idag lille man.

Tack själv mormor!